

Huvudman Göteborgs kommun
grundskola@grundskola.goteborg.se

2023-08-25
Dnr SI 2022:6164

Rektor
joan.rasmusson@grundskola.goteborg.se

Beslut

efter tematisk kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning vid
Torpaskolan F-9 i Göteborgs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning på Torpaskolan F-9. Syftet är att granska skolors arbete för att skapa en tillgänglig lärmiljö som en del i en inkluderande utbildning, med särskilt fokus på de utmaningar i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen inriktas mot grundskolans årskurser 7-9.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. I bilaga 1 och 2 återfinns fakta om skolan samt mer information om hur granskningen genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas. En skriftlig redovisning av utvecklingsarbetet begärs då också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning kan Skolinspektionen lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Torpaskolan F-9 i följande utsträckning:

I vilken utsträckning skapar rektor förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas?

Rektor skapar i hög utsträckning förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

I vilken utsträckning präglas undervisningen av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas?

Undervisningens präglas i hög utsträckning av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom de granskade områdena fungerar väl.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

I vilken utsträckning skapar rektor förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas?

Inom detta område granskas hur rektor förankrar en värdegrund som bygger på alla elevers lika värde där olikheter ses som en tillgång och där ett tillgänglighetsperspektiv finns med vid relevanta beslut. Vidare granskas om rektor leder ett systematiskt arbete för en tillgänglig lärmiljö som särskilt motverkar de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. I det ingår att organisera verksamheten så att nödvändiga förändringar möjliggörs samt att rektor skapar förutsättningar för att personalen ska kunna implementera nyvunna kunskaper i ett kollegialt lärande.

Området omfattar även om rektor identifierar behov av kompetensutveckling och ser till att åtgärder vidtas för att stärka personalens kompetens i att upptäcka och undanröja hinder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter i elevernas lärmiljö samt om rektor skapar förutsättningar för personalen att delta i sådan kompetensutveckling.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektor skapar i hög utsträckning förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att det finns en målsättning på skolan om tillgänglighet för alla elever. Målsättningen är väl förankrad hos personalen och genomsyrar det dagliga arbetet liksom de beslut som rektorn fattar. Rektorn leder och organiserar ett systematiskt arbete för tillgänglighet och ser till att förutsättningar finns för att både identifiera och undanröja de hinder i lärmiljön som kan finnas för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Dock finns identifierade hinder kopplade till den fysiska miljön på skolan där arbetet för att undanröja dessa försvåras på grund av lokalernas utformning, även om rektorn och lärarna ser till att undervisningen görs fysiskt tillgänglig i sådant de förfogar över. Skolinspektionen vill i detta sammanhang understryka att det är huvudmannen som ansvarar för att ge rektorn de förutsättningar som krävs för att kunna undanröja hinder i elevernas utbildning.

Vidare ser rektorn till att kompetensutvecklingsinsatser genomförs för att öka personalens kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och ger personalen förutsättningar till ett kollegialt lärande rörande tillgänglighetsarbetet.

Målsättning och arbetsprocesser

Granskningen visar att rektors målsättning om tillgänglighet för alla är en tydlig och levande fråga som är väl förankrad hos skolans personal. Enligt lärarna och elevhälsan genomsyrar målsättningen arbetet på skolan och utgör ett stöd och vägledning i det dagliga arbetet. Rektorn lyfter särskilt fram att det är skolans ansvar att möta de olika behov som finns och detta är något som rektorn och personalen återkommande diskuterar i olika sammanhang. Enligt de intervjuade finns tillgänglighetsperspektivet med i samtliga beslut som rektorn fattar, såväl små som stora beslut liksom beslut på individ-, grupp- och organisationsnivå. Därtill anser de att målsättningen avspeglar sig i organisation, resursfördelning och kompetensutveckling. Rektorn berättar att de ägnat mycket tid till att skapa dialog i organisationen liksom ett sammanhållet arbete som känns relevant och meningsfullt samt bidrar till utveckling i verksamheten.

Det bedrivs ett arbete för att identifiera hinder för en tillgänglig lärmiljö för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Lärarna berättar att de tar reda på elevernas behov genom överlämningar när eleverna ska börja i årskurs sju. Det finns rutiner för det och alla lärarna som ska undervisa eleverna får information om elevernas behov och åtgärder knutna till dessa. Det är därtill tydligt för dem var extra anpassningar finns dokumenterade och att de ska ta del av dem. Lärarna pratar också om elevernas behov och eventuella hinder i lärmiljön på arbetslagsmöten som de har varje vecka. På arbetslagsmöten deltar även hela eller delar av elevhälsan som enligt lärarna utgör en sammanhållande funktion för arbetet med att identifiera elevernas behov och undanröja eventuella hinder i lärmiljön. Intervjuer med lärare, elevhälsan och rektorn visar att de också identifierar eventuella hinder i lärmiljön genom samtal med vårdnadshavare, i mötesforum där rektor och personal möts och i samtal med eleverna. Det finns dessutom gemensamt stödmaterial som elevhälsan och lärarna använder sig av när de samtalar med eleverna för att ta reda på deras behov, eventuella svårigheter som uppstår i lärmiljön och hur de vill ha det i skolan.

Granskningen visar vidare att rektorn genomför insatser för att undanröja hinder för en tillgänglig lärmiljö. Utsagor från rektorn, elevhälsan och lärarna visar att rektorn genomför nödvändiga förändringar utifrån de behov som identifierats samt följer upp och utvärderar insatser. För att förbättra tillgängligheten arbetar lärarna bland annat efter en gemensam lektionsstruktur, de har enats om strukturer i skolans digitala plattform och hur de ska kommunicera med eleverna via den. De använder färgkodning på material och det finns tillgång till olika hjälpmedel i klass-

rummen så som stresshanteringsmaterial, visuella tidshjälpmedel, portabla skärmar och hörlurar. Av intervjuer med rektorn och personal framgår vidare att rektorn utökat lärartätheten på vissa lektioner och sett till att det finns möjlighet för elever att arbeta i mindre sammanhang med förstärkt lärarstöd. För att följa upp hur arbetet fortlöper och vilken effekt insatserna ger deltar rektorn under vissa möten personalen har, ställer reflekterande och uppföljande frågor till dem och inhämtar information från förstelärare och elevhälsan. I samtliga intervjuer som genomförts framgår en samstämmig bild av att tillgänglighetsarbetet försvåras på grund av de lokaler skolan är anvisade till. Grupprum saknas helt och framkomligheten försvåras av trånga korridorer och trapphus. Enligt personalen finns det därtill begränsade möjligheter till återhämtning i en lugnare miljö för elever som behöver det mellan lektionerna. Elevhälsan säger att det är hög ljudnivå och rörigt i korridorer och att det skapar svårigheter för elever med neuropsykiatriska svårigheter att vistas där. För att undanröja dessa hinder ser de till att personal finns tillgänglig i korridorer och trapphus och för att möta upp eleverna när de kommer till skolan. De erbjuder också elever med behov av en lugnare miljö på raster att vara i vissa klassrum för återhämtning mellan lektioner.

Granskningen visar vidare att det finns en tydlig ansvarsfördelning i tillgänglighetsarbetet. Av intervju med lärarna och elevhälsan framgår att de har god kännedom om skolans ramar och rutiner för samverkan, vilka arbets- och förhållningssätt som finns på skolan och vilket ansvar de har i arbetet för att skapa en tillgänglig lärmiljö för alla elever. Lärarna berättar att mentorerna har ett särskilt uppdrag när det gäller att ta reda på elevernas behov och förmedla dessa till arbetslaget. Arbetslaget har i sin tur ett gemensamt ansvar för vidare diskussioner och arbetet utifrån den information som de får till sig om eleverna. Lärarna säger att mentorerna förväntas ha extra bevakning på elevernas närvaro men också att det finns en rutin på skolan för att uppmärksamma frånvaro, ta reda på orsaker och vidta åtgärder. Därtill har mentorerna huvudansvar när det gäller kontakt med vårdnadshavare och att skapa goda relationer med dem. Enligt rektorn, elevhälsan och lärarna är elevhälsans uppdrag i tillgänglighetsarbetet tydliggjort och finns nedskrivet i skolans elevhälsoplan. Elevhälsan deltar regelbundet på arbetslagsmöten med lärarna och håller exempelvis i vissa möten där de har fokus på elevernas behov och arbetet med att undanröja hinder för en tillgänglig lärmiljö. Därtill handleder de arbetslag och håller föreläsningar i syfte att skapa en tillgänglig utbildning för eleverna. Elevhälsan säger att de strukturer som finns för tillgänglighetsarbetet fungerar väl. Även förstelärarnas uppdrag är klarlagt för personalen på skolan. De har till exempel ansvar för att tillsammans med rektorn planera och genomföra kompetensutveckling för en tillgänglig lärmiljö. Rektorn säger att förstelärarna driver mycket av utvecklingsarbetet på skolan och att de till exempel är samtalsledare i forum för kollegialt lärande. Det finns flera personer på skolan med specialpedagogisk kompetens med

uppdrag i tillgänglighetsarbetet och rektorn har tydliggjort deras uppdrag för personalen. Någon av dem arbetar i huvudsak övergripande på grupp och organisationsnivå medan andra arbetar mer på individnivå.

Det finns också goda förutsättningar för personalen att införliva nya kunskaper i ett kollegialt lärande. Rektorn, lärarna och elevhälsan berättar att det finns flera forum där de har möjlighet att dela kunskaper och erfarenheter med varandra för att öka tillgängligheten i undervisningen. Rektorn, elevhälsan och lärarna möts regelbundet för att diskutera framgångsfaktorer och utvecklingsbehov. Utifrån en behovsanalys har de till exempel läst gemensam litteratur som de använder strategiskt för att undanröja hinder för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Rektorn, lärarna och elevhälsan berättar att litteraturen de läser ligger till grund för gemensamma diskussioner och att de utifrån dem kommer fram till metoder och strategier de ska pröva i undervisningen och att de sedan diskuterar erfarenheter av arbetet tillsammans. Enligt rektorn syns det att det kollegiala lärandet som pågår på skolan tar sig uttryck i klassrummet.

Kompetensutveckling

Granskningen visar att rektorn identifierar behov av kompetensutveckling för att öka personalens kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Rektorn, lärarna och elevhälsan berättar att personalen är delaktiga i att ta reda på vilka kompetensutvecklingsbehov som finns på skolan och vilka åtgärder som ska vidtas utifrån det. Såväl lärarna som elevhälsan tycker att de löpande pratar om kompetensutvecklingsbehov tillsammans med rektorn och att åtgärder planeras och genomförs i samråd med dem. Lärarna säger att rektorn till exempel deltar i möten där de arbetar med skolutveckling och att hen därigenom fångar upp behov. Enligt elevhälsan har de noterat att det finns behov av kompetensutveckling för att öka den generella kunskapen om hur neuropsykiatriska svårigheter kan ta sig uttryck hos elever över lag men också hos flickor respektive pojkar. Detta har de diskuterat med rektorn och de planerar att genomföra åtgärder läsåret 2023/24. Rektorn säger att hen, förutom att delta på möten där de arbetar med skolutveckling, också identifierar vilka behov av kompetensutveckling som finns genom arbetslagen, lärarnas respektive elevhälsans utvärderingar och olika resultat som samlas in om verksamheten. I intervju med rektorn uttrycker hen vikten av att de identifierar kompetensutvecklingsbehov tillsammans och samverkar om åtgärder som ska vidtas, för att de ska kännas meningsfulla för personalen och ge avtryck i verksamheten.

Granskningen visar att rektorn ser till att personalen ges kompetensutveckling om vilka pedagogiska konsekvenser neuropsykiatriska svårigheter kan få i lärmiljön. Såväl den verksamhetsredogörelse som rektorn inkommit med inför granskningen som intervju med personalen visar att rektorn har fattat beslut om och genomfört olika åtgärder för att stärka personalens kompetens när det gäller att upptäcka och undanröja hinder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter i elevernas lärmiljö. Därtill har rektorn fattat beslut om ytterligare åtgärder som kommer genomföras

under läsåret 2023/24. Genomförda och planerade åtgärder grundar sig i den behovsanalys som rektorn gjort tillsammans med personalen. Enligt lärarna och rektorn planeras och leds kompetensutvecklingsinsatser oftast av skolledning tillsammans med förstelärare, där upplägget vanligen liknar Skolverkets modulsystem för fortbildning. Lärarna säger att åtgärder riktas till såväl hela skolan som till olika stadier eller olika grupper. Både lärarna och elevhälsan tycker att rektorn är positivt inställd till kompetensutveckling och mån om att de får den kompetensutveckling de behöver. Av rektorns verksamhetsredogörelse och intervjuer med lärarna och elevhälsan framgår att personalen bland annat har fått lyssna på en föreläsning om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i syfte att skapa förståelse och kunskap om hur de kan möta eleverna på bästa sätt. De har också läst gemensam litteratur om relationellt ledarskap i klassrummet respektive bemötande utifrån problemskapande beteende i skolan och de har sedan utgått från litteraturen i gruppdiskussioner. Utifrån diskussionerna har lärarna prövat olika arbetssätt och sedan delat med sig av sina erfarenheter i kollegiet. Därtill har elevhälsan handlett arbetslagen och föreläst för personalen om neuropsykiatriska svårigheter och konsekvenser av dessa. I de olika insatserna har de bland annat fördjupat sig i hur de behöver arbeta med ledning och stimulans samt extra anpassningar när det gäller elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Såväl rektorn som lärarna och elevhälsan uppger att det finns förutsättningar för personalen att delta i kompetensutveckling. Det finns till exempel återkommande och regelbunden mötestid avsatt för det. Både rektorns verksamhetsredogörelse och intervju med elevhälsan visar att kompetensutvecklingen gett god effekt. Den har exempelvis lett till ett ökat kollegialt lärande med fördjupande diskussioner och konkreta verktyg för lärarna att använda sig av för att utveckla undervisningen. Under nästa läsår planerar rektorn att genomföra ytterligare kompetensutveckling för ökad tillgänglighet. Då ska rektorn presentera riktlinjen som huvudmannen antagit om ökad tillgänglighet med särskilt fokus på elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter och arbeta tillsammans med personalen utifrån den och tillhörande material.

I vilken utsträckning präglas undervisningen av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas?

Inom detta område granskas hur lärarna, tillsammans med specialpedagogisk personal, arbetar för att göra undervisningen pedagogiskt tillgänglig med särskilt fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen omfattar vidare om lärarna arbetar med att skapa en motiverande och engagerande undervisning utifrån olika elevers behov.

Granskningen omfattar också om lärarna arbetar för en socialt tillgänglig undervisning genom att främja delaktighet, samspel och gemenskap. Detta innefattar om lärarna genomför undervisningen på ett sätt som underlättar sociala situationer utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Vidare om personalen ser till att olikheter framhålls som något positivt där eventuella negativa attityder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter synliggörs och problematiseras.

Granskningen omfattar också om lärarna arbetar för en fysisk tillgänglig undervisning utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter, det vill säga att aspekter som ljus, ljud, luft, visuell miljö och framkomlighet är omhändertagna och ordnade för att ge stöd till elevernas lärande.

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningens präglas i hög utsträckning av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att lärarna arbetar för att göra undervisningen pedagogiskt, socialt och fysiskt tillgänglig. Det finns ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter i arbetet och lärarna tar vid behov stöd av specialpedagogisk personal. Lärarna ser till att undervisningen är strukturerad, varierad och anpassad efter elevernas olika förutsättningar och behov, och skapar därigenom en motiverande och engagerande undervisning för eleverna. Därtill arbetar lärarna för att främja delaktighet, samspel och gemenskap i undervisningens olika moment och aktiviteter så att den sociala lärmiljön stärks. Lärarna tar också hänsyn till de fysiska aspekterna av lärmiljön när de planerar och genomför undervisningen.

Pedagogisk tillgänglighet

Granskningen visar, som tidigare berörts i detta beslut, att lärarna tar reda på vilka olika behov elever har och utgår från dessa när de planerar och genomför undervisningen. Lärarna berättar att det finns en struktur för överlämningar inför att eleverna ska börja i årskurs sju. Genom överlämningarna får undervisande lärare information om elevernas behov och de stödinsatser som genomförts tidigare. Elevhälsoteamet är en del av överlämningen eftersom deras uppdrag omfattar hela skolan, från förskoleklass till årskurs nio. Enligt lärare och elevhälsa tar de också löpande reda på elevernas behov i samtal med elever och vårdnadshavare och på veckovisa arbetslagsmöten. Enligt elevhälsoteamet finns en medvetenhet om vikten av att ta reda på och ta hänsyn till elevernas behov och det finns en struktur på skolan för att lyckas i arbetet. Lärarna säger att elevernas extra anpassningar är dokumenterade och att de har i uppdrag av rektorn att ta del av dem. Lärarna får också reda på elevernas behov genom mentorerna som har ett särskilt uppdrag att informera berörda lärare om dem. Elevhälsan berättar därtill att de använder sig av ett samtalsstöd med bildstöd för att ta reda på hur eleverna vill ha det när det gäller delar så som att organisera skolarbete, relationer, redovisa kunskaper och fysisk arbetsmiljö. Enligt lärare och elevhälsa utgår de från insamlat underlag när de planerar och genomför undervisningen. Lärarna och elevhälsan berättar att de löpande stämmer av hur undervisningen fungerar och om den möter de behov som finns. Dels kan det ske i samtal mellan lärare och elev inför, under och efter lektioner och dels i de olika mötesforum som lärare och elevhälsa har för samverkan.

Lärarna ser till att det finns en tydlig struktur i undervisningen och att det finns en variation utifrån de behov eleverna har. Lärare, elevhälsa och rektor säger att det finns en samsyn kring struktur och att de kommit överens om en gemensam lektionsstruktur de ska arbeta efter. Detta för att möta elevernas behov och för att eleverna ska känna igen sig oavsett vilket ämne de har eller vilken lärare som undervisar dem. Lektionsstrukturen de arbetar efter innebär att det finns en tydlig uppstart, en återkoppling till föregående lektion, ett lektionsmål och ett mer långsiktigt mål, uppgifter för dagen, tidsangivelser och någon form av utvärdering. De olika delarna i lektionsgenomgången så som syfte, hur de ska arbeta och utvärdering, markeras med olika färger - en fast färg för respektive del, för att visualisera, tydliggöra och underlätta för eleverna. Enligt elevhälsan varierar det dock mellan lärare när det kommer till att tillämpa det överenskomna om att färgmarkera de olika momenten i lektionsgenomgången. Lärarna säger att de ofta skriver innehållet i en punktlista för att det ska bli tydligt för alla elever men särskilt tydligt för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Lärarna och elevhälsan berättar vidare att varje ämne har tilldelats en fast färg som återfinns på de ämnesmappar eleverna får att förvara sitt material i. De säger att det är uttalat vilka färger som ska användas vid olika tillfällen och till olika ämnen och att detta är något alla lärare förväntas använda sig av som en del i att underlätta för eleverna. Lärarna och elevhälsan

berättar att de har arbetat med struktur i flera år och att arbetet sker under ledning av rektor. Något de nämner som en utmaning i arbetet med struktur är att hitta en lagom nivå för att undervisningen ska vara tillräckligt strukturerad för elever som behöver det samtidigt som det finns andra elever som tappat intresse och engagemang när undervisningen blir allt för förutsägbar. Enligt utsagor från lärarna är de medvetna om att eleverna ofta behöver förberedelse och de lägger därför mycket tid på att hjälpa dem med det. De kan till exempel prata med eleverna innan lektionen för att förklara och visa vad de kommer arbeta med och de lägger upp information i skolans digitala plattform. De förser också eleverna med skriftligt material eller filmer som förbereder dem på kommande undervisning. Enligt lärarna kan alla elever använda den digitala plattformen och skulle någon ha svårt med det så får de hjälp.

Vidare visar intervju med lärarna att det finns en samsyn kring läxor. De säger att alla läxor ska vara förankrade i samband med undervisningen och att de inte ger läxor i syfte att eleverna ska ta igen missad undervisning eller jobba ikapp. I vissa ämnen ger de aldrig läxor och de tydliggör för eleverna att läxor inte är betygsgrundande. De ger inte heller läxor till alla elever utan anpassar detta efter elevernas behov och förutsättningar.

Lärarna ser till att variera undervisningen utifrån elevernas behov och använder sig gärna av konkret material för att visualisera för eleverna. De kan också spela in filmer från undervisningen för elever som de vet har svårt att koncentrera sig hela lektionen. De säger att det viktigaste så klart är det som sker i klassrummet men att filmerna ger eleverna möjlighet att ta del av undervisningen vid andra tillfällen. De ser till att eleverna får ta pauser vid behov eller gå till en annan plats utanför klassrummet för att arbeta i ett mindre sammanhang. Elevhälsan och lärarna har också pratat om olika hjälpmedel och verktyg som finns att tillgå för ökad tillgänglighet. Det finns till exempel tillgång till taktila hjälpmedel och visuella klockor i alla klassrum.

Lärarna ser till att eleverna får reella möjligheter att visa sina kunskaper. I intervju med lärare och elevhälsa framgår att lärarna utgår från elevernas olika behov och förutsättningar när de utformar bedömningssituationer och att eleverna får möjlighet att visa sina kunskaper på flera olika sätt. Till exempel får eleverna möjlighet att visa sina kunskaper muntligt, skriftligt och/eller praktiskt. De kan göra prov, inlämningar, svara på frågor som antingen kräver korta svar eller mer berättande och beskrivande svar, allt utifrån elevernas behov och förutsättningar. Eleverna får dessutom alltid möjlighet att komplettera på ett sätt som utgår från deras behov. Lärarna säger att det är eleverna själva som väljer vilket sätt som passar dem bäst. Som nämnts ovan förs samtal med eleverna för att ta reda på hur de behöver ha det i skolan och i det samtalet tar lärarna även reda på hur eleverna vill visa sina kunskaper. Lärarna tydliggör också för eleverna att de inhämtar information om deras kunskaper på många olika sätt och vid olika tillfällen. Lärarna berättar att de

bland annat använder sig av en metod där eleverna får möjlighet att först fundera själva och sedan diskutera i par innan de har en gemensam diskussion i hela gruppen. Enligt lärarna ger det eleverna bättre förutsättningar att sätta ord på sina kunskaper och tankar. Eleverna får också möjlighet att diskutera med färre elever i ett mindre sammanhang om det finns behov av det.

Social tillgänglighet

Granskningen visar att lärarna använder strategier för att skapa samspel och delaktighet i undervisningen där olikheter ses som en tillgång. I intervju med lärarna, elevhälsan och rektorn framgår att det finns ett medvetet arbete för att skapa social tillgänglighet såväl i som utanför klassrummet.

Intervju med lärarna, elevhälsan och rektorn visar att de arbetar medvetet för att skapa trygghet för eleverna så att de vill komma till skolan och för att de ska trivas där. Det gör de bland annat genom att prata med eleverna om olikheter som något positivt och vikten av att visa respekt för varandra. Lärarna arbetar därtill aktivt med att styra elevernas placering och indelning när eleverna ska arbeta i par och grupper. Därigenom undviker vi och minskar risken för att elever hamnar utanför, säger rektorn. Vid längre grupparbeten, i vissa ämnen eller vid enstaka tillfällen får eleverna möjlighet att önska eller välja placering eller indelning, men det är alltid läraren som har och tar det övergripande ansvaret för att delaktighet och gemenskap främjas. Inför grupparbeten pratar lärare och elever igenom vad de behöver tänka på för att samarbetet ska fungera bra. Elevhälsan berättar att lärarna även styr indelning av grupper vid schemabrytande aktiviteter eller friluftsdagar liksom vid kortare samtal eleverna har med varandra i samband med olika uppgifter i undervisningen. De säger att det alltid är läraren som bestämmer, ser till att det är tydligt för eleverna vad som gäller och att eleverna får ingå i ett socialt sammanhang. Enligt rektorn pratar lärarna mycket om vilka arbetssätt och metoder de kan använda i undervisningen för att eleverna ska få möjlighet att vara i en gemenskap. De ser också till att den sociala tillgängligheten finns med som en del när de planerar och genomför undervisningen. Rektorn säger att trygghet, studiero, relationsskapande arbete och lärarens roll i klassrummet är viktiga delar i skolans arbete och att de genom uppföljningar ser att arbetet ger god effekt.

Lärarna arbetar även för att skapa delaktighet och samspel i sammanhang utanför klassrummet. De berättar bland annat att de delat in eleverna i årskurs sju i grupper som fått i uppdrag att diskutera förutbestämda frågor under skollunchen för att skapa gemenskap och motverka negativa grupperingar. Arbetet pågick under hela föregående termin och de ser goda resultat av arbetet, exempelvis att alla kan prata med alla och att det är en god sammanhållning mellan eleverna. Vid tävlingsinslag under schemabrytande aktiviteter är det fokus på samarbete mot ett gemensamt mål för samtliga deltagande grupper och eleverna premieras för gott samarbete.

Fysisk tillgänglighet

Granskningen visar att lärarna tar hänsyn till fysiska aspekter vid planering och genomförande av undervisningen. Dock försvåras arbetet med att skapa en fysisk tillgänglighet i elevernas utbildning på grund av lokalernas utformning, se mer om detta under avsnittet om *Målsättning och arbetsprocesser*. Enligt rektorn, lärarna och elevhälsan har de pratat om den fysiska tillgängligheten på skolan och hur de kan arbeta med den. De har bland annat skapat samsyn kring visuella strukturer så som färgmarkerat material efter skolämne och att med hjälp av olika färger visualisera olika moment på lektionen. Lärarna ser att deras förhållnings- och arbetssätt är hjälpsamma för eleverna och de säger att det finns en uttalad förväntan från rektorn att de ska arbeta så. Även elevhälsan lyfter samsynen som finns i arbetet för en fysisk tillgänglighet men säger att det varierar mellan lärare när det kommer till att färgmarkera olika moment för lektionen. Rektorn säger att lärarna kommit olika långt i tillgänglighetsarbetet men att alla lärare är delaktiga i utvecklingsarbetet på skolan, visar stort engagemang och vill att det ska gå bra för eleverna. Elevhälsan berättar därtill att de tillsammans med lärarna enats om att förvaring ska finnas längst bak i klassrummet och att de ska minska mängden saker som hänger på väggarna. Det som ändå finns anslaget ska vara aktuellt och relevant. Även tavlan längst fram i klassrummet ska vara så ren som möjligt och läraren förväntas använda den medvetet när det gäller disposition och presentation så att informationen presenteras tydligt och luftigt.

Lärarna och elevhälsan säger att de också har kommit överens om att det ska finnas tillgång till visst material i varje klassrum så som tidshjälpmiddel, skärmar, hörlurar, verktyg för stresslindring med mera. De säger vidare att det finns möjlighet att skärma av ljus men att vissa persienner är trasiga. De har efterfrågat gardiner för bättre ljus och ljudmiljö men inte fått det ännu. I vissa klassrum har särskilda anpassningar gjorts för en bättre ljudmiljö utifrån elevers specifika behov. Lärarna och elevhälsan tycker att ljudmiljön i de klassrummen är bra och de önskar att övriga klassrum skulle anpassas på motsvarande sätt.

Vidare visar intervjuer med rektorn, lärarna och elevhälsan att det saknas grupprum på skolan. Rektorn säger att det blir svårt för lärarna att dela in eleverna i mindre grupper för att arbeta på flera olika ställen på grund av det. Visserligen går det att använda skolbiblioteket och något enstaka klassrum vid vissa tillfällen, dock ligger de lokalerna långt ifrån klassrummet där läraren undervisar och gör det svårt för läraren att ha uppsikt över eleverna eller hjälpa dem om de ska arbeta där. Enligt rektorn, lärarna och elevhälsan pratar de ofta om hur de kan skapa en tillgänglig lärmiljö utifrån rådande förutsättningar. Rektor säger att det finns hjälpmedel och verktyg i klassrummen och att lärarna är bra på att stötta eleverna genom att använda olika verktyg och hjälpmedel.

På Skolinspektionens vägnar

X Katrin Söderlind

Beslutsfattare
Signerat av: Katrin Söderlind

X Susanne Nordberg

Föredragande
Signerat av: Susanne Nordberg

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även undervisningsråd Anna Wide deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Denna granskning genomförs i 30 skolor runt om i landet, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Torpaskolan F-9 i Göteborgs kommun ingår i denna granskning. Enligt uppgifter från rektor går 147 elever i årskurs 7-9.

Skolinspektionen granskade Torpaskolan F-9 den 1 – 2 juni 2023. Granskningen genomfördes av utredarna Anna Wide och Susanne Nordberg.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Elevintervjuer
- En gruppintervju med lärare
- En gruppintervju med elevhälsan
- En intervju med rektor
- Skriftlig information som har begärts in från rektorn
- Lektionsobservationer och observationer i lärmiljön

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningen för faktakontroll.

Mer information om den tematiska kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete för en inkluderande utbildning - fokus på tillgänglighet i lärmiljön kopplat till neuropsykiatriska svårigheter \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/om-skolinspektionen/arbetsomraden/tematisk-kvalitetsgranskning)

Bilaga 3: Författningsstöd

Utgångspunkter

Utbildningen inom skolväsendet syftar enligt **skollagen** (2010:800) till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Enligt **förarbetena** bör Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet (prop. 2009/10:165 s 221). Sådana förpliktelser finns bl.a. i **Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter** (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har även ratificerat **Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (SÖ 2008:26). Enligt konventionen ska konventionsstaterna säkerställa bl.a. att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet. Skälig anpassning ska erbjudas utifrån personliga behov och personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet. Ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder ska erbjudas i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering (artikel 24). I **den allmänna kommentaren** till artikel 24 anges bl.a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande (Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10).

Bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bland annat funktionsnedsättning finns i **diskrimineringslagen** (1 kap. 8 § andra stycket skollagen). Med diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) avses, utöver bl.a. direkt och indirekt diskriminering, även bristande tillgänglighet – det vill säga

att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som bedriver utbildning ska också bedriva ett förebyggande och främjande arbete och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis kön eller funktionsnedsättning (3 kap. 1-3 och 16-17 §§ diskrimineringslagen).

Tillgänglighet i lärmiljö och undervisning

Utbildningen i grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § skollagen). I bestämmelsens **förarbeten** konstateras bl.a. att elever är olika och har olika behov men alla har rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Skolgången ska därför anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Anpassningen får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta (prop. 2009/10:165 s 367).

Enligt **skollagen** ska rektorn leda och samordna det pedagogiska arbetet vid skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas och ansvara för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen). Rektorn ansvarar också för att ett kvalitetsarbete bedrivs vid skolenheten samt att detta genomförs under medverkan av personal och elever (4 kap. 4 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen samt att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Av **skollagen** följer att de elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen). Med funktionsnedsättning avses, enligt **förarbeten**, inte bara fysiska funktionshinder som syn- och hörselnedsättningar, utan också exempelvis nedsättningar inom ramen för autismspektrat, ADHD och dyslexi. Den som har en funktionsnedsättning som medför

svårigheter att nå kunskapskraven ska inte bara ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån (prop. 2013/14:148 s. 55).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 5 och 7-10 §§ skollagen). Enligt **skolförordningen** ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

I **läroplanen** förtydligas att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr 22, 1 En likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd samt samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. ta hänsyn till varje enskild individs behov och förutsättningar samt handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Enligt **skollagen** ska det finnas elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och som främst verkar förebyggande och hälsofrämjande samt stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar bl.a. för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Enligt **skollagen** ska det för utbildningen finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen). Alla elever ska vidare tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).